

Svenskbybosläktingar åter till sina rötter på Dagö

—Av KJELL GUY—

För första gången sedan svenskbyborna utvandrade från Dagö till Gammalsvenskby i Ukraina år 1781, har svenskbybor åter kunnat besöka Dagö, där de har sina rötter. Ett 40-tal gotlänningar av svenskbybosläkt kom i början på veckan hem till Gotland igen, överväldigade av vad de fått vara med om.

— Jag tog med mig en pilkvist hem, berättar Stig Buskas i Gammelgarn. Ursprunget kändes när jag gick på den mark som en gång mina förfäder bott på i Röicks by. Även om några spår inte längre syns. Där är nu åkermark.

Och från Gammalsvenskby vid Svarta Havet i Ukraina kom Emma Malmas, 71 år, och Emil Nordberg, 67 år. I två dygn hade de åkt tåg till Tallinn för att på kajen möta de gotländska svenskbyborna.

Emmas och Emils enda chans att komma till Dagö, var att ingå i samma resegrupp som gotlänningarna. I två dagar hade de väntat i Tallinn. När gotlänningarna gick iland, kände glädjen inga gränser. Emma Malmas (något kort till växten) kastade sig om halsen på Stig Buskas och pussade honom på kinderna. Stigs far, Simon Buskas, och Emma Malmas, bodde grannar i Gammalsvenskby och flyttade också till Gotland. Hon bodde här ett år och gick i skolan i Björke. Men fick sedan vända åter till Gammalsvenskby med sina föräldrar. Det var för 60 år sedan. Emma låter hälsa att Simon Buskas hus ännu står kvar i Gammalsvenskby. Och där bor då också Emil Nordberg som satt i fängelse både i nazityskland och i Sovjet i 15 års tid, innan han återvände till Gammalsvenskby.

Tillbaka till rötterna

Det här var en specialresa som Stig Jonsson och Kvällsstundens resetjänst ordnat för svenskbybor på Gotland plus några från fastlandet. Forskaren Jörgen Hedman i Uppsala hade ordnat så de fick övernatta på Dagö. Tre hela dagar blev det där.

Resan till Estland gick först till Stockholm och därifrån med N&T:s färja till huvudstaden Tallinn. Där blev det först en rundtur, innan resan fortsatte till Hapsalo, där parlamentet besöktes. Från Hapsalo går det färja till Dagö. Men det blev lite äventyrligt att få över bussen med den ordinarie färjan. En större färja måste rekvireras.

På Dagö mötte forskaren Jörgen Hedman och museichefen på Dagö, vinkande med svenska flaggor. Färden gick till Korsbacka. Där gick den gamla sockengränsen

• Besöket på Dagö avslutades med en högmässa i Röicks kyrka. Emma Malmas från Gammalsvenskby sjöng tillsammans med svenskbybornas kör.

för Regi kommun. Eller som den heter på gammalsvenska, Röicks kommun. Vid Korsbacka höll svenskbyborna den sista gudstjänsten år 1781, innan de började den långa vandringen till fots till Ukraina. 1 200 människor var det som tvingades iväg av dåvarande herren till godset Groshof, Otto Johan Ludvig Ungern Sternberg. Godset byggdes tidigare under 1700-talet av Ebba Stenbock. Av de 1 200 som fotvandrade till Ukraina, kom 300 fram och ett par år senare fanns bara 150 kvar. De fick till att börja med bo i jordkullor och odla upp obrukad mark. Detta blev Gammalsvenskby.

Gudstjänst efter 160 år

Dagens svenskbybor möttes med stor glädje av kommunalordföranden på Dagö, JaakTursk. Småflickor i folkdräkt överlämnade blombuketter med prästkragar, blåklint och rågax och svenskbyborna överlämnade i sin tur en gåva i form av en bildsten i miniatyr. Det gamla slottet Viskåsa besöktes. Det är idag en restaurang. I kvällningen blev det minnesstund på Röicks kyrkogård och kransnedläggning vid den siste svenske klockarens grav. Peter Qvarnström hette han och avled 1930. Med på resan fanns större delen av svenskbykören från Gotland. De sjöng Saliga de som från världens öden, Vänta efter och Herren signe och bevara.

Takne fyrs 60 meter höga torn bestogs och senare på kvällen hölls minnesgudstjänst på både estniska och svenska. Kjell Knutas, svenskbybornas nuvarande präst, svarade för den svenska delen.

Estnisk hembygdsafton

Men det var mycket som skulle hinnas med. Efter gudstjänsten blev det hembygdsafton i Mikkels-

gården, som tillhörde Malmasläktens by. Varje släkt hade fram till år 1781 sin egen by. Det bjöds på estniskt surbröd, hembryggt öl, rökt flundra och rökt näbbgädda till kvällsmål. Gotlänningarna kunde känna sig som hemma. Ungdomar kom, spelade, sjöng och dansade och lärde ut sina folkdanser. Nästa dag besöktes hembygdsmuseet i Kasari, som ligger på en halvö. Resten av den dagen ägnades åt att leta efter byplatserna, där svenskbyborna en gång bott. På kvällen besöktes Dagös stad, Käärddla(Kärrdalen), för att titta in i det hus där de sista svensktalande bor, en gammal gumma och hennes dotter.

Folkdansfestival

Denna den sista hela dagen av tre på Dagö, fick svenskbyborna vara med om en stor folkdansfestival i Strandparken nere vid havet i Käärddla. Tusentalet besökare var där från olika delar av världen, bl a från USA och Kanada. Det var dansuppvisningar med upp till 50 personer i en del danser.

Dagöbesöket avslutades med högmässa som Kjell Knutas höll i Röicks kyrka. Svenskbykören sjöng och med i kören sjungandes sin stämma fanns 71-åriga Emma Malmas från Gammalsvenskby. Och med sig hem till Gammelgarn tog Stig Buskas med sig en pilkvist som minne.

• Resan till Dagö blev en stor händelse i livet för Emil Nordberg och Emma Malmas från Gammalsvenskby och Gustaf Buskas i Akebäck, ordförande i Svenskbybornas förening.

...finns också som
TALTIDNING!